

СПЕЦКУРСИ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

О. В. Сорока

Україна, м. Тернопіль,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Проблемі професійної підготовки майбутнього вчителя присвятила ряд своїх праць Н. Кузьміна, яка стверджувала, що «головним завданням студента у процесі теоретичного навчання є оволодіння системою знань у галузі своєї спеціальності, щоб вміти легко ними оперувати, логічно й послідовно викладати науковий матеріал» [4, с. 289]. Але у студентів спостерігається певне протиріччя між набутими теоретичними знаннями та застосуванням їх у практичній діяльності. Це свідчить про відсутність спеціально створених умов, необхідних умінь, початок формування яких закладається саме під час навчання майбутнього вчителя у вищому навчальному закладі.

Сучасні реалії вимагають не тільки теоретичної підготовки, а й озброєння кожного студента, майбутнього вчителя початкової школи, ефективними технологіями роботи з молодшими школярами, адаптованими до сучасних умов, формування професійної компетентності.

У нашому дослідженні формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» реалізовувалося під час вивчення нормативних та вибіркових навчальних дисциплін.

На нашу думку, вирішити проблему підготовки студентів – майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій можна, поєднуючи комплексну підготовку на основі базових дисциплін, що викладаються у вищому навчальному закладі, та спеціальну підготовку, основу якої складає спецкурс. Це підтверджує думка Л. Морської, яка вважає, що «справжньою потребою сьогодення у практиці навчання та виховання вищої школи є подолання неузгодженості багатьох компонентів, оскільки жоден окремо взятий із наявних курсів з психолого-педагогічного блоку, неспроможний у достатній мірі забезпечити всі вимоги до розумової діяльності студентів, якщо ідея активізації розумової діяльності, інтенсивного формування їхніх творчих здібностей та мислення не буде підтримуватися всією узгодженою роботою вищого навчального закладу» [3, с. 203].

Російська дослідниця Ф. Кіргуєва вважає спецкурси основним інструментом професійної спеціалізації майбутнього вчителя. Саме вони надають студентам досить широкий вибір і можливість спеціалізуватися з урахуванням власних інтересів. Вони допомагають студентам опанувати той зміст педагогічної освіти, що дозволить модернізувати початкову школу, підтримувати культуру нації і виховувати високий рівень громадянськості та моральності особистості [2].

Окрім цього, на думку вчених [1; 5] спецкурс, у порівнянні з іншими формами організації навчального процесу у вищому навчальному закладі, володіє низкою переваг як у змістовому, так і в процесуальному аспектах:

- 1) зміст спецкурсу можна оперативнo доповнювати та поновлювати, що дозволяє своєчасно познайомити майбутніх учителів з найновішими досягненнями науки і практики;
- 2) побудова змісту спецкурсу на інтегрованій основі дає можливість встановити різноманітні міжпредметні зв'язки та реалізувати наступність у підготовці майбутнього вчителя;
- 3) спецкурс дозволяє надати навчання професійно-педагогічної спрямованості.

В процесуальному плані перевага спецкурсу проявляється в тому, що в ході його вивчення студентам поступово ускладнюють види діяльності: навчальну, напівпрофесійну (квазіпрофесійну), наукову.

Під час вивчення базових дисциплін у студентів формуються знання та вміння, ціннісні установки, позитивна мотивація до здійснення професійної діяльності на практиці, які потрібно використовувати як опорні у процесі засвоєння змісту підготовки на першому (ознайомлювальному) та третьому (творчому) етапах, тобто при засвоєнні змісту спецкурсів у II та VIII семестрах.

Зауважимо, що, як правило, спецкурси є заключним компонентом у підготовці майбутніх педагогів і в навчальних планах знаходяться в VIII семестрі у циклі «Дисциплін вільного вибору студентів». На нашу думку, це запізно, оскільки як нормативні, так і вибіркові дисципліни не спрямовані на якусь конкретну підготовку, в нашому випадку мова йде про підготовку майбутнього вчителя початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій. Саме тому ми запропонували студентам на початку, у II семестрі, ознайомитися з арт-терапією, на що і був спрямований спецкурс «Основи арт-терапії», а у VIII семестрі ці знання лише поглибили, вдосконаливши необхідні вміння і навички у процесі вивчення спецкурсу «Арт-

терапевтичні технології у початковій школі». Виходячи з цього, ми представили мету, завдання, сформовані знання та вміння спецкурсів (таблиця 1).

Таблиця 1

**Змістове наповнення спецкурсів «Основи арт-терапії» та
«Арт-терапевтичні технології у початковій школі»**

Спецкурс «Основи арт-терапії»	Спецкурс «Арт-терапевтичні технології у початковій школі»
Мета спецкурсу:	
сформувати у студентів цілісне уявлення про арт-терапію як метод психодіагностики і психокорекції	підготувати майбутніх учителів початкової школи до використання АТ у професійній діяльності
Завдання спецкурсу:	
<ul style="list-style-type: none"> • сформувати у студентів базові знання про арт-терапію; • розкрити суть, завдання, принципи, функції арт-терапії, її основні сфери застосування; • проаналізувати сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку арт-терапії в Україні та світі 	<ul style="list-style-type: none"> • сформувати вміння і навички практичної арт-терапевтичної роботи з молодшими школярами; • дослідити можливості арт-терапевтичних технологій у роботі з молодшими школярами; • сформувати у студентів відповідний рівень арт-терапевтичної компетенції
Студенти повинні знати:	
<ul style="list-style-type: none"> • вихідні арт-терапевтичні поняття; • історичний аспект розвитку арт-терапії; • функції арт-терапії; • переваги використання та можливості арт-терапії; • форми арт-терапевтичної роботи; • варіанти групової арт-терапії; • типи арт-терапевтичних кабінетів; • структуру арт-терапевтичного заняття; • принципи арт-терапевтичної роботи; • художні матеріали для арт-терапевтичної роботи; • проєктивні графічні методики; • інтерпретації проєктивних ознак у малюнках; • проєктивні графічні тести 	<ul style="list-style-type: none"> • структуру проведення арт-терапевтичного заняття з дітьми; • методику обговорення дитячих малюнків В. Оклендер; • техніку медитативного малюнку – мандала; • техніку спрямованої візуалізації; • можливості ігро-, казко-, музико-, театро-, пісочної терапії; • технології проведення ігро-, музико-, театро-, пісочно-, казкотерапевтичних занять
Студенти повинні вміти:	
<ul style="list-style-type: none"> • проводити індивідуальну і групову арт-терапевтичну роботу; • створювати умови для проведення 	<ul style="list-style-type: none"> • проводити арт-терапевтичну роботу з молодшими школярами; • розробляти корекційні програми для

<p>арт-терапевтичних занять;</p> <ul style="list-style-type: none"> • проводити різні варіанти групової арт-терапії; • приймати участь у створенні й обговоренні дитячих малюнків; • проводити діагностику за допомогою проєктивних графічних малюнків; • проводити інтерпретацію дитячих малюнків 	<p>молодших школярів з використанням арт-терапевтичних технологій;</p> <ul style="list-style-type: none"> • проводити арт-терапевтичні техніки для молодших школярів; • проводити корекцію страхів методами арт-терапії; • використовувати арт-терапію у поєднанні з танцтерапією, казкотерапією, ігротерапією, драмотерапією, фототерапією та музикотерапією; • проводити ігро-, музико-, театро-, пісочно-, казкотерапевтичні заняття
Змістові модулі	
<p>ЗМ1. Науково-методологічні основи арт-терапії. ЗМ2. Практичні основи використання арт-терапії</p>	<p>ЗМ1. Технології арт-терапевтичної роботи з дітьми і підлітками. ЗМ2. Інтегративні арт-терапевтичні технології</p>

Оскільки розроблені спецкурси суттєво відрізняються від дисциплін професійної і практичної підготовки, вирішальне значення мають форми організації та методи навчання.

За своєю структурою спецкурси «Основи арт-терапії» та «Арт-терапевтичні технології у початковій школі» – багатокомпонентні, і передбачають різноманітні форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів: лекції, семінарські, практичні заняття, самостійну роботу, педагогічну, навчальну практики, виконання індивідуально-дослідних завдань, курсових робіт, складання заліків.

Література:

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования: Учебное пособие / О. А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Киргуева Ф. Х. Подготовка учителя начальных классов в системе многоуровневого образования на основе компетентностного и полилингвального подходов: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / Киргуева Фатима Хасановна. – Владикавказ, 2010. – 425 с.
3. Морська Л. І. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до використання інформаційних технологій у професійній діяльності дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04; 13.00.02 / Морська Лілія Іванівна. – Тернопіль, 2008. – 522 с.
4. Основы вузовской педагогики: Уч. пособ. для студентов университета / Под ред. Н. В. Кузьминой, И. А. Уркин. – Л., 1972. – 308 с.
5. Сластенин В. А., Подымова Л. С. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Сластенин. – М. : ИЧП «Издательство Магистр», 1992. – 224 с.